

ברכות כא: (ש17 מסוף הצרות) עד כב: (המשנה)

ביאורי מושגים
 טבילה במקוה – ישנם שני סוגי מקוואות. מקוואה של מים חיים, מעיין. ומקוואה של מים שנאספו למאגר. זב הינו הטמא היחידי הזקוק למים חיים (ישנה שיטת רש"י בבכרות הגורסת שגם זבה צריכה מים חיים אבל כבר נדחתה שיטה זו ע"י כל הפוסקים)
 במאגר לכולי עלמא צריך שיעור של 40 סאה (שזהו אמה על 3 אמות - כמות המספיקה להכניס בה אדם) במעיין נחלקו הראשונים האם הוא מטהר אדם בכל שיעור שהוא, או שרק כלים נטהרים בכל שיעור ואדם צריך דווקא שיעור של 40 סאה.

נדחה: במשנה בהמשך הפרק חולק ר"י על חכמים במקרה מסויים של בעל קרי. משמע שבאופן עקרוני הוא הסכים שבעל קרי צריך טבילה לדברי תורה.

תירוץ א': ר' יהודה סבר שבעל קרי לא צריך טבילה לדברי תורה. מהפסוק הנ"ל הוא למד דין אחר.

נדחה: בבריתא מפורש שר' יהודה סובר שמברך ולא שמהרהר!

תירוץ ב': ר' יהודה אכן סבר שבעל קרי מהרהר את הברכה (ולא כפי שכתוב 'מברך')

קושיה: מדוע ר' יהודה לא חושש לריב"ל הסובר שבעל קרי אסור בדברי תורה.

ר' יהודה: בעל קרי מברך לפני ואחרי

המקור לריב"ל: נאמר: 'והודעתם לבניך', וסמוך לו נאמר: 'יום אשר עמדת', ללמד שכפי שבהר סיני בעלי קריים היו אסורים כך גם בלימוד תורה.

תירוץ ג': למרות שבעל קרי צריך טבילה לדברי תורה ר"י סובר שבעל קרי לומד דיני דרך ארץ בלי טבילה. ר' יהודה סבר שברכה מקבילה לדרך ארץ שאינה צריכה טבילה!

במה אסור בעל קרי?
ת"ק: הוא אסור בכל דברי התורה,
 ר' יוסי: מותר לו לומר משניות, ובתנאי שלא יעמיק בהם,,
 ר' יונתן בן יוסף: מותר לו לומר משניות ולהעמיק בהם בתנאי שלא ילמד מדרשים,
 ר' נתן בן אבישלום: מותר לו ללמוד מדרשים ובתנאי שלא יזכיר את הפסוקים שבהם,
 ר' יוחנן הסנדלר בשם ר' עקיבא: אפשרות א': לא ילמד כלל מדרש, אפשרות ב': לא יכנס כלל לבית המדרש.
 ר' יהודה: מותר לו ללמוד דיני דרך ארץ,
 ר' יהודה בן בתירא: 'הלא כל דברי כאש נאום ה' - דברי תורה אינם מקבלים טומאה לכן מותר לו ללמוד הכל!'

ר' נחמן בר יצחק: העולם נוהג כדבריו של ר' יהודה בן בתירא!

טבילת בעלי קרי

1. חכמים תיקנו שבמקום טבילה ניתן להסתפק בנתינה של תשעה קבין,
2. תשעה קבין אלו חייבין להינתן, אדם הטובל ב9 קבין לא מועיל לו,
3. החכמים הסתפקו:
אם ראוי לתת פומבי להלכה זאת - בגלל ביטול תורה, וביטול פריה ורביה,
או שראוי להצניעה - כדי שתלמידי חכמים לא יהיו מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים,
4. אופי הטבילה משתנה בהתאם למקרה:
בריא שהוציא בכוונה: חייב טבילה ב40 סאה – וזוהי תקנת עזרא הסופר,
בריא שיצא לו באונס: יכול להסתפק בנתינת 9 קבין,
חולה שהוציא בכוונה: מח' האם צריך 40 סאה או 9 קבין – והלכה שצריך 40 סאה,
חולה שיצא לו באונס: מח' האם צריך 9 קבין או שפטור מכלום – והלכה שפטור מכלום.
5. יש אמוראים (ועיין בדעת ר' יהודה בבריתא) שסברו שיש לטבול דווקא ב40 סאה.

ר' חנינא: יש תועלת רבה לדרישה לטבילה ב40 סאה. דרישה זו הצילה אדם מעבירה!

בבריתא מופיעה דעת ת"ק:

נתינת 9 קבין מועילה רק לעצמו ולא ללמד אחרים.

ודעת ר' יהודה:

תמיד צריך לטבול ב40 סאה

האמוראים נחלקו האם הלכה זאת שייכת גם בחולה שיצא לו באונס.

האמוראים נחלקו במה בכל זאת מיקל ר"י: בכך שהוא מתיר לטבול במים שאובים, או בכך שהוא מתיר טבילה במים שבתוך כלי.

ברכות כב: (המשנה) עד כג: (ש2 מעל החרב של הב"ח)

ביאורי מושגים
 צניעות כלפי האדם – ההלכה רואה בצניעות ערך עצמאי מעבר לערך של הסתרה מהזולת. גם כשהאדם נמצא עם עצמו עליו להתנהג בצניעות כלפי עצמו וכלפי בוראו. לכן קבעו חכמים שיעור כיצד לגלות כשנפנים בשירותים וכן כיצד להתלבש בצניעות.

נזכר באמצע קריאת תורה:
ת"ק: יקרא מהר ויסיים,
ר' מאיר: יקרא 3 פסוקים.

ראה צואה באמצע התפילה:
 מהלך עד שירחיקה מאחוריו
 4 אמות (ואם לא יכול
 ירחיקנה לצדדיו),
גמר את התפילה: תפילתו
תועבה ויתפלל שוב.

המשנה
אדם הנזכר באמצע התפילה שהוא בעל קרי: יקצר,
 אדם הטובל והגיע זמן קריאת שמע: אם לא יכול להספיק לצאת ולקורא בצורה מכובדת – יתכסה במים ויקרא, לא יתכסה במים מסריחים או במי משרה עד שיטיל לתוכם מים,
כמה ירחיק ממים כאלו ומצואה: 4 אמות.

המתפלל ונצרך לנקביו
 1. אם יכול להתאפק 72 דקות – תפילתו תפילה,
 2. אם לא יכול להתאפק – תפילתו תועבה וצריך להתפלל שוב,
 3. אם 'בורח' לו באמצע התפילה – מפסיק וממשיך רק אחרי שפסק ל'ברוח'
מהיכן ממשיך:
דעה א': מהיכן שהפסיק,
דעה ב': מההתחלה.

טעם המח':
 כולם מודים שאם שהה פרק זמן ארוך המספיק לסיים בו את התפילה - חוזר לראש.
המח' היא כשהיתה הפסקה קצרה:
 האם אדם ש'בורח לו' נחשב אדם הראוי להתפלל ולכן הוא יכול להמשיך כרגיל. או שהוא נחשב 'אדם דחוי'. לכן זהו 'הפסק' ועליו להתחיל מההתחלה.

אדם המחזיק תפילין הנכנס לשירותים
 1. בשירותים ארעיים - אסור להכנס עם תפילין ולהשתין מחשש לניצוצות (רבא שחלק על כך נדחה)
 2. בשירותים קבועים: בית שמאי: לא יכניסם איתו, בית הלל: נכנס איתם בידו (מחשש שייגנבו אותם)
ר' עקיבא: נכנס איתם וטומנם בחריצים שליד השירותים (בית הלל חוששים שמא עכברים יטלו אותם)
 הלכה: גוללם כמין ספר ושמן כנגד ליבו - ונכנס איתם.

אדם עטור תפילין הנכנס לשירותים
 1. בשירותים קבועים - חולצן בריחוק 4 אמות, בשירותים ארעיים - חולצן סמוך לשירותים, בכל מקרה לובשן בחזרה בריחוק 4 אמות,
 2. הנכנס להטיל מים: רבינא: לא צריך לחלוץ, ר' אדא בר מתנה ורבא: חייב לחלוץ (חוששים שמא יפיח או יפנה),

שמירת תפילין

תפילין ששמים על הקרקע - יש להניח או בנרתיק שאינו מיוחד להן או בנרתיק המיוחד להן ושיש בו טפח כדי שיחצוץ,

צניעות בבית הכסא

גבר הנפנה – יכול לגלות מלפנים טפחיים ומאחוריה טפח, אישה הנפנית – יכולה לגלות מלפנים כלום ומאחוריה טפח

ברכות כג: (ש2 מעל החרב של הב"ח) עד כה. (ש1)

ביאורי מושגים
 ערוה בזמן התפילה – בניגוד לגבר שבו רק מקום הערוה ממש נקרא ערוה באישה כל מקום שדרכה לכסות נקרא ערוה. לכן אסור לקרות ק"ש ליד אישה שחושפת יותר מטפח במקום המכוסה. יש הסוברים שבאשת חבירו אסור אפילו פחות מטפח.
 אישה לא צריכה לחוש לערוות עצמה. הפוסקים נחלקו האם אישה צריכה לחוש לערוות חברתה וכתב ערוך השולחן שיש להקל בכך.
 אדם הנמצא ליד ערוה יסובב את כל גופו לכיוון אחר. אם אין לו שום ברירה יסתפק בדיעבד בעצימת עיניים. הרהור מותר ליד ערוה אבל לא במקום מטונף.

צניעות בתפילה

1. שנים הישנים יחד יכולים להפנות גב אחד לשני ולקרוא ק"ש.

התנאים נחלקו: האם היתר זה כולל את אישתו,

האמוראים נחלקו: במעמד אישתו ביחס לאדם זר, שמואל: אשתו יותר חמורה מאדם זר, ר' יוסף: אשתו כגופו ולכן אשתו קלה מאדם זר.

גם האוסרים בזר מתירים בבניו הקטנים:
שיטה א': בבן עד גיל 9, בבת עד גיל 3,
שיטה ב': בבן עד גיל 12, בבת עד גיל 11,

2. ר' הונא סבר שבאחוריים אין בעיה של ערוה

מהדין שבסעיף הקודם יש סיוע לשיטת ר' הונא,

3. ממה יש לחוש לערוה בגבר (בזמן התפילה):
 א. בק"ש – שערותו לא תהיה חשופה כלפי חוץ, בתפילה – שגם ליבו לא יהיה חשוף כלפי חוץ.

ב. ת"ק: שראשו לא יחשף למקום הערוה ממש, י"א: שגם ליבו לא יחשף למקום הערוה ממש.

לגבי שער היוצא ממקום הערוה – אין לחוש.

4. ממה יש לחוש לערוה באישה (בזמן התפילה):
 טפח בכל מקום שדרכה לכסות, שוק (גם אם דרכה לגלות או גם אם פחות מטפח), שער, קול זמר.

ההלכה הנ"ל מוסבת על עניין תפילה - לגבי מבט סתם כך:
אסור להסתכל על אישה כדי להנות אפילו מהאצבע קטנה שלה.
 וראוהו מוחר אפילו רימי וידוה!

שמירת תפילין

1. אדם הסועד צריך להוריד את התפילין.

היכן חולצן ומניחן: ר' יצחק – מחוץ לסעודה, ר' חייא - על השולחן,

2. אין לצרור תפילין בבד שצוררים בו מעות.

אביי: האיסור תקף אפילו אם רק ייעדו את הבד לכך, סתמא דגמרא: האיסור תקף רק אם ייעדו והשתמשו בו.

3. כשהולך לישון ניתן להניח את התפילין בין הכרית לסדין שלא כנגד הראש.

שמואל: גם אם אשתו עמו במיטה, בריתא: אם אשתו עימו אסור, רבא: כיוון ששמירה חשובה יותר מבזיון - הלכה כשמואל!

4. אין לתלות תפילין.

אמנם מסופר שרבי תלה – אבל הכוונה שם:
 או שהוא תלה את את הבית עצמו – ולא את הרצועות, או שהוא תלה את התיק של התפילין (דבר שאסור לעשות בספר תורה)

אדם שלא יכול להתכוון בלי שישמיע קול:
 מותר לו להשמיע את תפילתו לעצמו,
 ובתנאי שאין סביבו אנשים המתפללים!

ברייתא

פעולות שאין לעשותם בתפילת 18

1. המשמיע קולו – הרי זה מקטני אמונה,
2. המגביה קולו – הרי זה מנביאי השקר,
3. מגהק ופהק – הרי זה מגסי הרוח,
4. המתעטש – סימן רע הוא לא,
5. היורק – כאילו ירק בפני המלך

קושיה - ר' חנינא מספר ש:

ראיתי את רבי בתפילה והוא:
 פהק וגיהק (והסתיר זאת בידו) התעטש,
 העביר כינה מבגדיו וירק.
 ואם נפלה לו הטלית – לא החזירה (כדי לא
 להפסיק)

תשובה:

1. גיהוק ופיהוק – נאסר רק כשזה בכוונה –
 רבי היה אנוס,
2. עיטוש – נאסר מלמטה (הפחה),
 מלמעלה (מהאף) נאמר אפילו שזה סימן טוב,
3. יריקה – רבי הבליע את היריקה בבגדו,

העצות של ר' יהודה ל'מי שחייב':

1. גירסא א': אם חייב להפיח – ילך 4 אמות אחורה ויפיח, יחכה שהריח יעבור
 ואז יתנצל על כך לפני הבורא וממשיך בתפילתו,

גירסא ב': אם הפיח תוך כדי תפילה – יחכה שהריח יעבור וכו'

2. אם חייב לרוק – יירק על בגדו,

ר' אשי: אדם איסטניס רשאי לרוק על הרצפה (לאחוריו או לשמאלו)

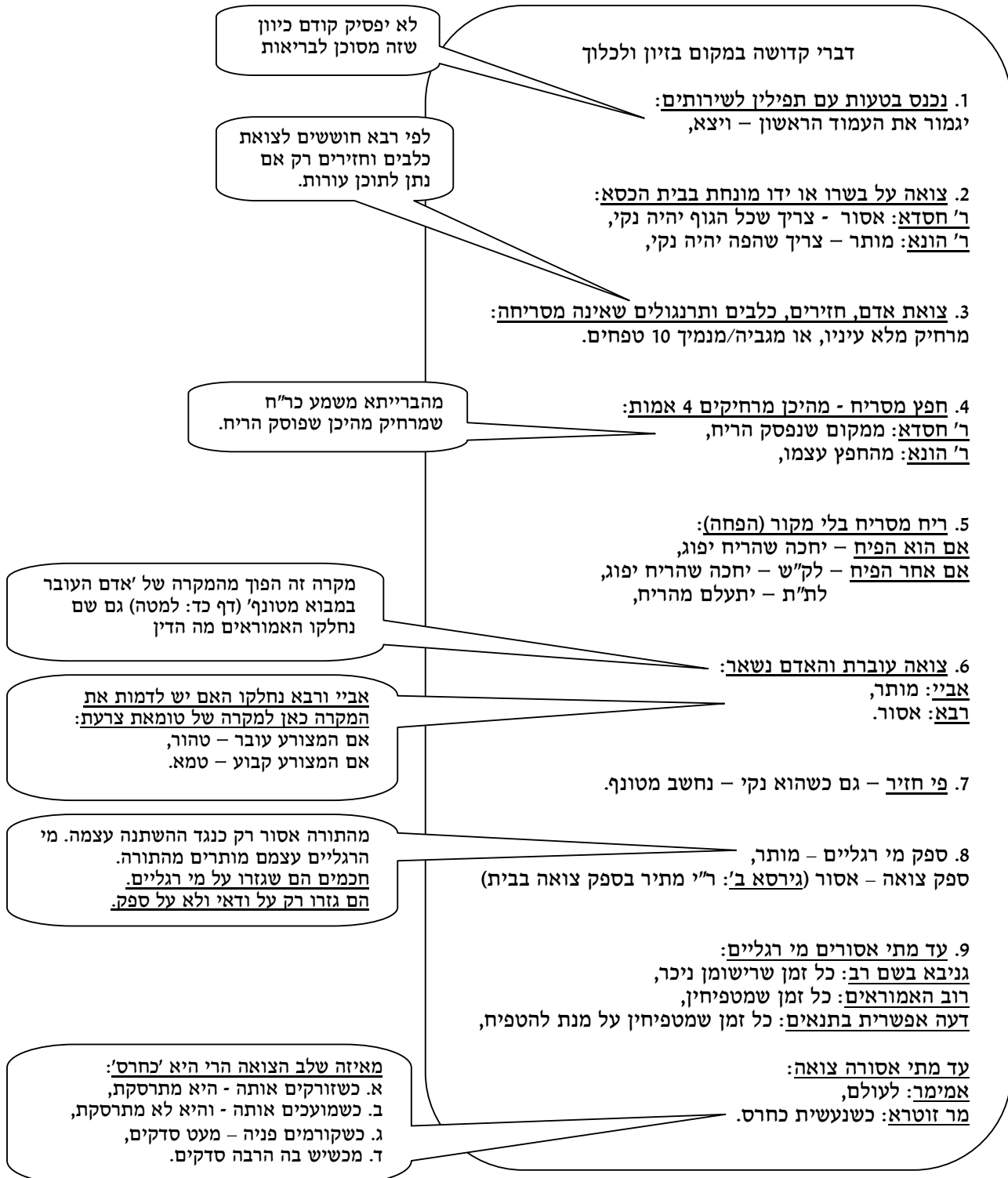
מבואות המטונפים (בעיה של לכלוך, לא של צניעות)

עומד – אסור גם בדיבור וגם בהירהור,

הולך – ר' יוחנן או ריב"ל: מותר,
 ר' חסדא: אסור.

ברכות כה. (ש2 ברחבות) עד כה: (אמצע העמוד, השורה המתחילה ב'רביעיתא')

ביאורי מושגים
טופח, וטופח על מנת להטפח - משקה מטיבו מתנדף ונעלם לאט לאט. במקומות שונים בש"ס דנו מתי רטיבות נחשבת משקה ומתי לא.
אחד הקריטריונים הללו הוא 'טופח' - אדם שנוגע בנוזל נרטב, ו'טופח על מנת להטפח' - אדם שנוגע בנוזל נרטב ברמה כזאת שאם יגע בחפץ נוסף הוא ירטיב גם אותו.

לא מונה

ת"ק סבר שאין בעיה - לכן אם מתכסה במים צלולים עד צווארו זה מספיק,

י"א סוברים שיש בעיה - לכן חייב להתכסות במים עכורים.

ערווה

1. אסור שראשו יראה את הערווה

2. התנאים נחלקו האם אסור שליבו יראה את הערווה.

3. מותר שעקבו יראה את הערווה, אסור שעקבו יגע בערווה.

כל זה להלכה, לפני כן מובאת מח' של אב"י ורבא:
לפי ר' זביד - בדין נוגע,,
לפי ר' חנינא בד"א - בדין רואה.

אופי איסור ערווה ואופי איסור טינוף

כאשר הערווה/טינופת מוסתרת מאחורי זכוכית:
ערוה - אסור -> האיסור תלוי בראיה,
טינופת - מותר -> האיסור תלוי במציאות וכאן יש חציצה.

התנאים נחלקו בבריתא מהו השיעור של המים הנדרשים לביטול:

ת"ק: כל שהוא, ר' זכאי: רביעית.

ר' נחמן: המח' היא רק אם מוסיף אחרי שהטיל, אם מוסיף לפני כולם מודים שמספיק כלשהו,

ר' יוסף: המח' היא רק אם מוסיף לפני שהטיל, אם מוסיף אחרי כולם מודים שצריך רביעית,

ביטול צואה ומי רגליים

1. הרוצה לבטל צואה קטנה - יבטלה ברוק עבה,

2. הרוצה לבטל מי רגליים - יוסיף להם מים.

3. מותר לדרוך על גומא שיש בה צואה וכך להתעלם מהצואה,

מר בנו של רבינא הסתפק מה דין צואה הדבוקה לסנדלו.